

Локални акциони план за побољшање положаја Рома у општини Нови Бечеј 2015-2020 године

Увод

Шта је Локални акциони план (ЛАП) за унапређење положаја Рома/киња?

Под појмом ЛАП за унапређење положаја Рома/киња у општини Нови Бечеј подразумевамо стратешки документ који је настао процесом планирања на територији општине Нови Бечеј, о питањима релевантним за унапређење квалитета живота ромске популације у локалној заједници у току предвиђеног временског периода. Процес се заснива на идентификовању потреба и дефинисању најбољег начина ангажовања капацитета свих актера у заједници у планирању мера за побољшање услова живота Рома/киња као и примени плана акције.

Роми су део наше локалне заједнице и деле са нама све проблеме који погађају већинску популацију свакодневно. Кроз процес израде ЛАП-а подсетили смо се да ова национална мањина нема другачије потребе од осталог становништва него је, због културних и обичајних специфичности, потребно дефинисати другачија решења за постизање истих циљева, а то су: осигуравање услова за успешно учествовање представника ромске националности у образовном систему, формалном и неформалном учењу, повећање конкурентности представника ромске националности на тржишту рада и при запошљавању, осигуравање права на здравствену и социјалну заштиту и побољшање услова становања, осигурање услова за неговање културног идентитета и доступност информација на ромском језику, рад на подршци породици и жртвама насиља.

Потписивањем Декларације Декаде инклузије Рома 2005-2015, у Софији 2. фебруара 2005. године од стране председника влада земаља учесница, започела је реализација иницијативе Декада инклузије Рома 2005-2015. Циљ ове међународне иницијативе која окупља државе централне и југоисточне Европе, међународне организације, удружења грађана и представнике ромског грађанског друштва, је унапређивање положаја Рома, као и смањивање неприхватљивих разлика између Рома и осталог становништва. Поред одређених приоритетних области (становање, образовање, запошљавање и здравство), посебна пажња је посвећена и сузбијању дискриминације, смањењу сиромаштва и побољшању положаја жена, а основни принцип је и укључивање представника ромских заједница у све процесе.

Влада Републике Србије је у априлу 2009.године усвојила Стратегију за унапређивање положаја Рома у Републици Србији, која поставља основе за унапређивање положаја Рома, смањење разлике између ромске популације и осталог становништва, као и идентификовање и примену мера афирмативне акције, нарочито у областима образовања, здравља, запошљавања и становања.

Локални акциони план за унапређење положаја Рома у општини Нови Бечеј, настао је на иницијативу представника Канцеларије за локални економски развој општине Нови Бечеј који су кроз учешће на конкурс Покрајинског секретаријата за привреду, запошљавање и равноправност полова осигурали иницијална средства за израду ЛАП-а.

У циљу израде овог документа Скупштина општине Нови Бечеј је на седници одржаној дана 31.03.2015. донела Одлуку о изради Локалног акционог плана за унапређење положаја Рома на територији општине Нови Бечеј ("Службени лист општине Нови Бечеј", број 6/2015) у оквиру које је именована Радна група за израду овог документа, коју су чинили представници локалне самоуправе као

носиоца процеса и формалног доносиоца овог документа, представници јавних предузећа и установа, представници цивилног сектора и представници ромске заједнице. Улога и задатак Радне групе за израду Локалног акционог плана за унапређење положаја Рома на територији општине Нови Бечеј био је да прати читав процес израде ЛАП-а и помаже израду.

Чланови Радне групе за израду Локалног акционог плана за унапређење положаја Рома у општини Нови Бечеј били су:

Саша Дујин	Директор Канцеларије за локални економски развој општине Нови Бечеј
Павле Ђин	Члан Савета за међунационалне односе општине Нови Бечеј
Килино Стојков	Удружење за просперитет Рома
Даница Јовановић	Удружење Рома Нови Бечеј
Весна Ђеримовић	Ромски женски центар "Ромњако Ило"
Ружица Дан	Ромска здравствена медијаторка
Весна Давидовић	Директорка Центра за социјални рад општине Нови Бечеј
Олга Лалић	Чланица општинског већа задужен за сарадњу са маргинализованим друштвеним групама
Цецилија Шајбер	Независан консултант – Агенција "Евент" Нови Бечеј
Јована Вокић	Методолог експерт КЛЕР-а
Марица Бешлин	Секретар СО Нови Бечеј
Зоран Гарчев	Представник ПС Нови Бечеј
Жива Јаковљев	Национална служба за запошљавање
Татјана Барбарић-Алексов	Представник Општинске управе Нови Бечеј, Одсек за урбанизам, стамбено-комуналне послове, грађевинарство и заштиту животне средине
Тибор Балло	Члан општинског већа задужен за просвету
Дејан Вулеташ	Директор Канцеларије за младе општине Нови Бечеј

Остали актери укључени у сам процес локалног акционог планирања су били представници различитих институција, организација и као и цивилног сектора.

Стратешки циљ Локалног акционог плана је унапређење положаја Рома, нарочито у областима образовања, запошљавања, здравствене и социјалне заштите, становања, културе и информисања као и безбедности чиме ће се створити услови за њихову већу укљученост у друштвене токове. Како би се овај циљ остварио потребно је да се у реализацију свих активности поред свих релеватних институција и организација активно укључе и ромске НВО.

Локални акциони план намењен је представницима локалних власти, ромским активистима, запосленима у образовним и здравственим институцијама, Центру за социјални рад и свим осталим локалним институцијама и организацијама чије поље рада има везе са унапређењем положаја Рома.

Циљ овог акционог плана је да укаже на важност планског и системског приступа, као и важност међусекторске сарадње, у настојању да се идентификују потребе и дефинишу механизми за решавање бројних проблема који су повезани са унапређењем положаја Рома у локалној средини.

Стратешки оквир Локалног акционог плана одређен је у складу са политиком и правцима деловања дефинисаним Националном стратегијом за унапређење положаја Рома у Републици Србији, Националном стратегијом за смањење сиромаштва и другим националним стратешким документима од значаја за наведене области.

Локални акциони план за унапређење положаја Рома доноси се на период од 6 година, са детаљном разрадом активности.

Процес израде Локалног акционог плана за унапређење положаја Рома у општини Нови Бечеј, заснивао се на интерактивном приступу који је подразумевао рад у секторским групама као и састанке са представницима ромске заједнице.

За потребе процеса, прикупљање и анализу основних податка о положају и потребама Рома у општини Нови Бечеј, кориштени су следећи извори: статистички подаци, извештаји Центра за социјални рад, Дома здравља, школа, Националне службе за запошљавање, документи Стратегија одрживог развоја општине Нови Бечеј, Локални акциони план за решавање питања избеглица и интерно расељених лица и повратника општине Нови Бечеј, Локални акциони план запошљавања за 2014. годину, те информације са састанака и консултација са представницима цивилног сектора и представницима ромске популације.

Роми у Србији

У Србији, према званичним подацима (попис становништва из 2011. године), живи око 148.000 Рома, док ромске организације тврде да их је три пута више. Према подацима тих организација, у Србији има око 600 дивљих насеља у којима живи становништво ромске националности.

Највећи део ромског становништва је насељен у ромским енклавама, без основних инфраструктурних услова.

Основне карактеристике сиромаштва Рома према националној ССС су: 66,8% Рома који живе у ромским насељима је сиромашно, а 11,2% је екстремно сиромашно. Стопа незапослености код Рома је 2 пута већа него у укупној популацији, а међу запосленим Ромима 90% је полуквалификованих или неквалификованих радника, 60% Рома у ромским насељима, старијих од 15 година је без основне школе или са незавршеном основном школом, што је 3,5 пута више него у укупној популацији; 2/3 Рома живи у потпуно хигијенски и санитарно неусловним насељима и условима крајње беде (депоније). Стопа морталитета је виша него у укупној популацији; жене се порађају код куће, велики проценат ромске деце се не вакцинише, животни век је кратак и опште су присутни здравствени ризици. Евидентна је неинформисаност Рома у погледу социјалних права (права на социјалну помоћ, здравствену заштиту, итд.).

Према UNICEF-овом извештају о стању деце у Републици Србији (2006. година), готово 70% ромске деце је сиромашно, а преко 60% ромских домаћинстава са децом живи испод границе сиромаштва. Најугроженија су деца која живе изван градова и у домаћинствима са више деце. Преко 4/5 сиромашне ромске деце живи у породицама у којима одрасли чланови немају ни основно образовање.

Роми у општини Нови Бечеј

Општина Нови Бечеј се налази у централном делу Војводине (средњебанатски округ), на левој обали реке Тисе. Општина се простире на површини од 609 km² и чине је четири насељена места: Нови Бечеј, Ново Милошево, Кумане и Бочар. Према резултатима Пописа становништва, домаћинстава и станова у Републици Србији у 2011. години општина има 23.925 становника, што је за 2.999 становника мање него по попису из 2002. године.

Нови Бечеј је претежно пољопривредна општина и, поред пољопривреде, носиоци привредног развоја су: грађевинска индустрија, текстилна индустрија, металургија и обрада метала и, у последње време, туризам.

Карактеристике ромске популације на општини Нови Бечеј

У општини живи 1295 Рома (Попис становништва 2011. година) и то у 5 ромских насеља од којих су 3 у Новом Бечеју и 2 у Новом Милошеву, 3 породице у Бочару. Роми су интегрисани у локалну заједницу и њихови представници остварују сарадњу са локалним властима, али је потребно додатно радити на унапређењу сарадње. Ромска деца углавном полазе у основну школу, изванредан број је напушта због лошег успеха или сиромаштва или одласка родитеља у иностранство. Од укупно уписаног броја деце 90% завршава средњу школу. Због недостатка средстава чак и добри ђаци не могу да наставе школовање, тако да јако мали број младих Рома иде на студије. Због ниских квалификација Роми тешко долазе до посла, кредитно нису способни тако да не могу да конкуришу за кредите. Од укупног броја корисника новчане социјалне помоћи 763 је припадника ромске националности (тачније 246 породица)

што износи 32,65% од укупног броја корисника. Ниска и нередовна примања се одражавају на квалитет живота и здравствено стање ромске популације.

Главни проблеми Рома у општини (према закључцима радних група)

- Висока стопа незапослености Рома
- Низак образовни ниво и неквалификованост
- Нису сва деца укључена у образовни систем (као последица сиромаштва и недостатка свести породица као и информисаности)
- Занемаривање и злостављање у породици
- Ромске жене су посебно угрожене због неинформисаности, патријархалног система вредности и економских проблема
- Присутност предрасуда и друштвене изолације Рома и самоизолације унутар своје националне заједнице
- Непостојање јединственог става о приоритетима унутар ромске заједнице, као и неповерење у институције система
- Проблем азиланата.

Најважније мере предузете у циљу интеграције Рома у општини до сада:

- Запослен ромски координатор за општину НБ
- Постоји народна кухиња (зими) где се за 225 најугроженијих и најсиромашнијих грађана обезбеђује бесплатан топли оброк
- Предшколска установа има ромског педагошког асистента
- Основна школа у Новом Милошеву има ромског педагошког асистента
- Постојање плана за асфалтирање улица у ромском насељу
- Ромска здравствена медијаторка ради у Дому здравља у НБ
- У општини постоји програм „Друга шанса“.

Специфични циљеви и активности ЛАП-а су представљени кроз следеће компоненте:

1. Образовање
2. Здравствена заштита
3. Рад и запошљавање
4. Социјална заштита
5. Услови становања
6. Култура и информисање
7. Безбедност

1. **Образовање и Роми у Србији**

У Истраживању вишеструких показатеља у Србији (MICS 3, 2005.година) наводи се да је предшколским образовањем (узраст три до пет година) обухваћено око 40% већинске деце и само 3,9% ромске деце из сламова. Обухват припремним предшколским програмом код већинске деце износи 88,6%, а код ромске деце 56,9%. Основну школу завршава 95% већинске деце, а према проценама само 21% до 37% Рома. Обухват средњом школом у узрасту 15 до 18 година износи 76,42% код већинске деце, а код ромске деце мање од 8%.

Основну школу уписује и завршава 99% деце већинског становништва, док 91% уписује ромске деце, а завршавају девојчице - 67%, дечаци - 76%. Средњу школу већинско становништво уписује 98% и завршава 91%, код ромске деце девојчице уписују 57% и 62% дечаци и завршавају 10% девојчица и 30 % дечака.

Високо и више образовање има 0,3% Рома.

Према Истраживању о положају Рома, ИРЛ и избеглица које је релизовао UNDP (2005. година), Роми проводе упола мање времена у школовању него остали у истим насељима: Роми 5,5 година, остали 11 година (Роми у просеку мање него што је довољно за завршетак основне школе, остали три године

више). Трећина ромске популације нема никакво образовање или има само неколико разреда основне школе, тек нешто више од петине има завршену основну школу, око 11% Рома има завршену средњу школу, а свега 1% има више или високо образовање.

Роми су релативно млада популација. Званична статистика говори да деца узраста до шест година чине преко 15% укупне ромске популације, а да деце узраста од 7 до 14 година има преко 16%. Процењује се да би се број ромске деце у узрасту који одговара припремном периоду за школу (од три до шест година) и основној школи могао кретати приближно између 60.000 и 120.000.

Статистички подаци о школама не садрже податке о националној припадности, па се о националној заступљености закључује на основу вредности добијених на узорцима појединачних истраживања.

Образовање и Роми у општини Нови Бечеј

Представници радне групе истакли су да је у општини Нови Бечеј основни проблем останка Рома у образовном систему до окончања школовања, традиција, односно непостојање позитивног тренда. Не постоји проблем непознавања језика средине као разлога одустајања од основношколског образовања јер сва деца осим матерњег језика у узрасту за упис у први разред говоре и српски језик. У неким случајевима се појављује проблем бољег познавања немачког језика него српског и то код повратника азиланата. Чланови радне групе су истакли проблем да се деца редовно уписују у школу те да након 2 месеца похађања, престану да иду у школу јер их родитељи одводе у азил у иностранство, где обично остају до априла месеца следеће године када их враћају у школе. У ОШ „Јосиф Маринковић“ прошле године 2014. било је 23 повратника. Деца у иностранству не похађају наставу те немају довољно знања да заврше разред. Ту се појављује и следећи проблем. Наиме до четвртог разреда по закону немогуће је да дете понавља разред ако родитељ за то не да писмену сагласност те као последица тога деца уписују следећи разред а претходно не стекну довољно знања да би могли да прате наставу. Ово се понавља до 5 разреда када по први пут дете понавља разред (тада закон то дозвољава) због недовољно знања. Ово се понавља све док дете не напуни 15 година и после тога (ако не већ и пре) дефинитивно напушта школу. У њу се евентуално враћа кроз програм „Друга шанса“.

Име школе	Број ромске деце која тренутно похађају наставу у основној школи	Број деце која су уписала први разред школске 2014/2015	Број деце која су школске 2013/2014 завршила			
			4. разред		8.разред	
			М	Ж	М	Ж
ОШ „Доситеј Обрадовић“ Бочар	4	1	-	-	1	-
ОШ “Милоје Чиплић” Нови Бечеј	29	1	2	1	-	-
ОШ “Ђорђе Јоановић” Ново Милошево	50	4	-	6	1	3
ОШ “Јосиф Маринковић” Нови Бечеј	75 уписаних од који 68 похађа наставу остали су у иностранству	12	1	-	1	1
ОШ “Милан Станчић Уча” Кумане	49	4	4	1	-	-

Према подацима које смо добили од основних школа, већи број непохађача су девојчице.

На састанцима радне групе је разговарано о проблему некориштења законских могућности за регулисање редовности доласка деце у школу. Закон даје могућност да се родитељи непохађача казне новчаном казном од 5000 динара. Међутим ова мера се не користи. У општини Нови Бечеј само у ОШ "Ђорђе Јоановић" је ангажован ромски педагошки асистент. Његова улога је да помогне приликом уписа ромске деце у школу, да у случају недоласка деце у школу, посети породицу и утврди разлог недоласка. Као један од проблема истакнута је чињеница да педагошки асистенти не постоје у свим школама, те да нема информација да ће се програм обуке педагошких асистената проширити.

Предшколска установа „Пава Сударски“ такође има педагошког асистента у последњих 5 година и то се показало као значајан фактор за укључивање деце у програм предшколског образовања.

ОШ "Јосиф Маринковић" је од 2012.године у програму „Друга шанса“, а из програма „Друга шанса“ 2013. године су прешли у сертификацију програма за образовање одраслих. У просеку програм "Друга шанса" заврши 21 полазник у току једне школске године. У дискусији радне групе поменуто је да се код реализовања овог програма за представнике ромске националности јавља проблем путних трошкова. Национална служба за запошљавање врши надокнаду путних трошкова за полазнике који нису из насељеног места Нови Бечеј. Како се путни трошкови исплаћују директно на рачун полазника, унапред, овај новац се потроши и онда је разлог не доласка недостатак новца за путовање. За решење овог проблема потребно би било осмислити други механизам исплате путних трошкова или обезбедити организовани превоз.

Средња школа Нови Бечеј

Школске 2014/2015, 8 ученика ромске националности похађа наставу од чега су 3 девојке и 5 момака. Три ученика је уписало четворогодишњи програм школовања, а 5 трогодишњи.

Циљ

1. Повећати укљученост Рома у образовни систем и обезбедити континуитет и квалитет у образовању
Постизање овог циља изражава се кроз нумеричке показатеље о броју ромских ученика који су укључени у систем образовања и који су стекли основно, односно средње и високо образовање, кроз елиминацију системских разлика у школском постигнућу између ромских и неромских ученика, евалуацију социјалне климе, израду специфичних мера за спречавање сегрегације и дискриминације, израду критеријума за њихово идентификовање и обезбеђивању услова за неговање културног идентитета и развијање свести о националном идентитету.

За реализацију овог циља потребно је реализовати следеће мере:

- Спровести посебне подстицајне мере уписне политике и афирмативних акција за упис ромске деце у В-О установе
- Пружити активну подршку Ромима за континуирано школовање
- Радити на побољшању квалитета образовања и васпитања Рома
- Осигурати евалуацију васпитно-образовних постигнућа ромске деце

Основни циљ: Укључивање Рома у образовни систем и обезбеђивање континуитета и квалитета у образовању
--

Мера: Спровођење посебне уписне политике и афирмативних акција за упис ромске деце у В – О установе

Активност	Индикатори	Носилац активности	Партнери	Временски оквир	Извор финансирања
Повећање броја ромске деце у вртићима и предшколским установама	Број ромске деце у вртићима и предшколским установама	Предшколска установа	НВО, Министарство просвете (ромски педагошки асистент)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Спровођење мера афирмативне акције приликом уписа деце у основну и средњу школу	Број ромске деце уписане у основне и средњу школу, број ромске деце која завршавају основну и средњу школу, број ромске деце која су стипендирана у току процеса образовања	Основна школа, средња школа	НВО, Министарство просвете (ромски педагошки асистент)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Посебна професионална оријентација ромске деце	Број ромске деце која су прошла кроз програм професионалне оријентације	Основна школа, НСЗЗ	НВО, Министарство просвете (ромски педагошки асистент)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Мера: Активна подршка Ромима за континуирано школовање					
Подизање стандарда живота обезбеђивањем школског прибора и уџбеника, ужине, излета, опреме за физичко, одевних предмета за ромску децу која редовно похађају наставу	Број деце којој је обезбеђен школски брибор и уџбеници, број деце којој је обезбеђена опрема за физичко Број подељених одевних предмета и број деце који су исте добили Број деце која редовно похађају наставу	Школе, НВО, општина	НВО, Министарство просвете (ромски педагошки асистент)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Реализација продуженог боравка у школама са циљем бољег савладавања градива и обезбеђивања	Број ромске деце у продуженом боравку	Школе, НВО, општина	НВО, Министарство просвете (ромски педагошки асистент)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори

додатног оброка					
Стицање основног образовања код одраслих укључивањем у програм „Друга шанса“	Број полазника програма	Основна школа „Јосиф Маринковић“	НВО, Министарство просвете (ромски педагошки асистент)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Организација предавања, форума и трибина за ромске родитеље о важности образовања, са посебним акцентом на децу женског пола	Број активности, број ромских родитеља који учествују у активностима, број ромских родитеља који се активније укључују у образовање своје деце, број ромске деце која остају у образовном систему	Школе, НВО	НВО, Министарство просвете (ромски педагошки асистент)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Организација предавања, форума и трибина за младе Роме о важности образовања	Број активности, број учесника/ца у активностима, број ромске деце која уписују средње школе и факултете	Школе, НВО	НВО, Министарство просвете (ромски педагошки асистент)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Јавна акција и кампања са темом важности образовања Ромкиња уз промоцију примера позитивне праксе кроз представљање успешних Ромкиња и њихово активно учешће у истој	Број активности, број учесника у активностима, број ромских родитеља који показују интересовање за наставак школовања својих ћерки, проценат смањења броја принудних малолетничких бракова, повећан број ромских девојчица које настављају	НВО, медији	Локална самоуправа, школе, Министарство просвете (ромски педагошки асистент)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори

	образовање				
мера: Побољшање квалитета образовања и васпитања Рома					
Педагошко праћење и посебна социјално-психолошка подршка деци	Број ромске деце, резултати праћења	Школе	Министарство просвете (ромски педагошки асистент)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Пружање вршњачке подршке и помоћи у процесу учења ромским ученицима/ученицама у основним и средњим школама	Процент ромске деце код којих је примећено побољшање школског успеха	Школе	Министарство просвете (ромски педагошки асистент)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи донатори
мера: Евалуација васпитно-образовних постигнућа ромске деце					
Појачано праћење ефеката В-О процеса ромске деце од стране стручних служби, наставника и васпитача	Резултати праћења	Школе и вртићи	Министарство просвете (ромски педагошки асистент)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи донатори

2. Здравствена заштита и Роми у Србији и општини Нови Бечеј

Подаци прикупљени из рутинске здравствене статистике, нарочито они који се односе на оболевање, не садрже информације о етничкој припадности, па се здравствено стање ромске популације може пратити само на основу резултата циљаних истраживања. Најпознатија истраживања, из којих су изведени готово сви показатељи здравственог стања Рома, била су Истраживање вишеструких показатеља стања и положаја деце и жена у Србији (из 2005. године) и Истраживање о животном стандарду (спроведено 2003. и 2007. године). Просечна старост Рома на територији Аутономне Покрајине Војводине према подацима пописа становништва из 2002. године је 27,2 године. Просечна старост ромских жена и мушкараца је за 14, односно 12 година нижа од просечне старости жена и мушкараца опште популације. С обзиром на раширеност фактора који негативно утичу на стање здравља у ромској популацији као што су сиромаштво, лоши животни услови и друштвена искљученост постоји неопходност предузимања активности на повећању знања и информисања о правима на здравствену заштиту, здрављу и здравим стилима живота у ромској популацији. У оквиру унапређења здравствене заштите ромске популације која је неодвојива од побољшања животног окружења у ромској заједници посебан значај има унапређење здравствене заштите деце и жена у репродуктивном периоду.

Истраживања показују да сиромаштво, лоши животни услови, друштвена искљученост и смањена доступност здравствене заштите представљају основне узроке повећане смртности деце. Када се ови фактори удруже са потхрањеношћу, инфективним обољењима, повредама, злостављањем и занемаривањем деце, стопа смртности се повећава. Нажалост, сви наведени фактори су веома заступљени у ромским насељима. Сиромаштво је око 6 пута распрострањеније и чак 10 пута дубље него

у општој популацији. Неухрањеност деце из ромских насеља је неколико пута већа у односу на просек за Србију (8% потхрањене деце у односу на нешто мање од 2% у општој популацији). Преваленција најчешћих дечијих болести, дијареје и акутних респираторних инфекција, три пута је већа код ромске деце у односу на национални просек. Све то заједно довело је до тога да је смртност ромске деце у првој години живота и у предшколском узрасту три пута већа у односу на општу популацију деце. Основни узроци смртности ромске деце јесу асфиксија на рођењу, пнеумонија, дијареја и непознати узроци смрти. Увид у базу података националне статистике о морталитету указује на слично стање.

Међу највећим препрекама за коришћење здравствене заштите наводе се административне процедуре, родитељи који нису упознати са својим правима, који не препознају или занемарују здравствене проблеме, али и дискриминаторски ставови појединих здравствених радника. У 2008. години запослено је 15 ромских здравствених медијаторки како би се превазишле препреке за остваривање здравствене заштите. У 2009. и 2010. запослено је још по 40 ромских здравствених медијатора/ки, планирано је још по 20 током 2011. и 2012. години, тако да ће их укупно бити 135. Општина Нови Бечеј има ромску здравствену медијаторку.

Општи циљ Локалног акционог плана у области здравствене заштите је унапређење здравственог стања Рома.

Специфични циљеви су:

- утврђивање здравственог стања ромске популације и степен утицаја релевантних фактора
- побољшање остваривања права Рома на здравствену заштиту кроз праћење примене Закона о здравственој заштити
- побољшање доступности здравствене заштите за ромску популацију
- унапређење животног окружења у ромској заједници.

Успешност спровођења ЛАП-а у области здравствене заштите биће мерена следећим индикаторима:

- дефинисани скуп показатеља здравственог стања и понашања у вези са здрављем у популацији Рома (укупно, по полу и по старосним групама), који се редовно прате
- обухват (у процентима) ромске популације здравствено промотивним и превентивним активностима (едукација, здравствено информисање, имунизација, превентивни прегледи) те прегледима и интервенцијама ради дијагностике и лечења
- број успешно имплементираних програма и пројеката везаних за здравље Рома
- број одржаних едукативних састанака и семинара са здравственим радницима и број едукованих здравствених радника у вези са специфичностима рада са ромском популацијом, уз уважавање принципа здравствене етике
- проценат домаћинства са потребним санитарним условима, која се снабдевају исправном водом за пиће, имају прикључак на водоводну мрежу и регулисано уклањање чврстог отпада.

Циљ Утврђивање здравственог стања ромске популације у општини Нови Бечеј и нивоа утицаја релевантних фактора					
Активност	Индикатори	Носилац активности	Партнери	Временски оквир	Извори финансирања
Израда базе података о домаћинствима и члановима домаћинства са подацима	База података, Дефинисани узорак према добијеном попису домаћинства и	НВО Дом здравља у Новом Бечеју	Локална самоуправа Министарство здравља (ромска здравствена	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори

тренутном здравственом стању ромске популације	чланова домаћинства, Обрађени подаци о морбидитету и морталитету по полу, старости и обољењима		медијаторка)		
Циљ Побољшање здравствене заштите ромске популације					
Пројекти промоције јавног здравља и њихова имплементација (едукације, саветовалишта, трибине и сл.)	Број и проценат Рома укључених у активности и превентивне програме Број реализованих догађаја	НВО Дом здравља у Новом Бечеју	Савет за здравље Новог Бечеја Министарство здравља (ромска здравствена медијаторка)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Израда програма и информативно едукативног материјала о значају здравствене превенције са посебним акцентом на репродуктивно здравље и здравље жена	Повећан проценат информисаности ромске популације о важности здравствене превенције Број Ромкиња које прате трудноћу у здравственим центрима и порађају се у болницама	Дом здравља у Новом Бечеју НВО	Савет за здравље Новог Бечеја Министарство здравља (ромска здравствена медијаторка)	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Организовање предавања и радионица на тему штетности малолетничких и уговорених бракова на здравље малолетних Ромкиња	Процент смањења броја малолетничких трудноћа Процент повећања нивоа свести ромске заједнице о негативним последицама малолетничких трудноћа на физичко и психичко здравље младих Ромкиња	Дом здравља у Новом Бечеју НВО Канцеларија за младе општине Нови Бечеј	Савет за здравље Новог Бечеја Министарство здравља (ромска здравствена медијаторка) Центар за социјални рад општине Нови Бечеј	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Организовање превентивних здравствених	Број Рома и Ромкиња који су прошли преглед	Дом здравља у Новом Бечеју НВО	Савет за здравље Новог Бечеја	Период реализације	Домаћи и страни донатори

прегледа Ромкиња и Рома	Процент смањења хроничних и акутних обољења међу Ромима		Министарство здравља (ромска здравствена медијаторка)	ЛАП-а	
Циљ: Унапређење животног окружења у ромској заједници					
Побољшање услова становања у смислу снабдевености водом за пиће, санитарних услова и др.	Већи проценат домаћинстава са потребним санитарним условима	Локална самоуправа	ЈП "Комуналац", ЈП "Компред", ЈП "Дирекција за планирање, изградњу, уређење насеља и заштиту животне средине општине Нови Бечеј"	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори

3. Право на рад и запошљавање - Роми у Србији

Према „Писменим коментарима европског центра за права Рома (ЕРПЦ)“ основно обележје друштвено-економског положаја већине Рома представља низак степен економске активности, висока незапосленост и готово стопостотна искљученост Рома из јавних институција. О овоме упечатљиво говоре подаци из Пописа становништва 2002. године - од укупног броја Рома економски је активно само њих 27,2%, а у узрасту радно способних економски је активно 58,2% Рома.

Област у којој се Роми најчешће радно ангажују јесте сива економија. Ниска стопа економске активности већине Рома представља последицу економске културе, друштвено економске заосталости, изразитих политичких баријера у запошљавању и одређеног скупа демографских чинилаца. Већина Рома је изван система запошљавања, они нису легално економски активни и махом се воде као незапослени. Када се налазе на тржишту радне снаге, раде најтеже и најопасније послове по најнижој цени. Сакупљачи секундарних сировина чине једну од најексплоатисанијих група радника, са најнижим ценом рада. С тим у вези, неопходно је да држава препозна овакав вид рада као легитимну врсту делатности.

Два основна фактора која доприносе неповољном положају Рома на тржишту рада и која већину Рома ограничавају на ниско плаћена и привремена занимања су: 1) низак ниво образовања и стручне обуке и 2) дискриминација од стране потенцијалних послодаваца.

Право на рад и запошљавање - Роми у општини Нови Бечеј

Кретање броја незапослених у периоду од 2008-2015. године по подацима НСЗЗ, филијала Нови Бечеј

		2008.	2015.
незапослени	укупно	2774	2885
	жене	1354	1334
Роми	укупно	54	180
	жене	30	75

Структура незапослених према степену стручне спреме у општини Нови Бечеј према подацима НСЗЗ, филијала Нови Бечеј

		укупно	I	II	III	IV	V	VI-1	VI-2	VII-1	VII-2	VIII
незапослени	укупно	2885	1236	161	70 2	586	10	47	43	99	1	0
	жена	1334	591	42	25 6	333	4	24	25	59	0	0
Роми		180	169	3	7	1						
	жена	75	71	0	3	1						

Без обзира на доступност различитих курсева у оквиру НСЗ (курсеви енглеског и информатике, занатски курсеви итд.) проблем је у недовољној информисаности Рома о постојећим мерама и програмима НСЗ. Неопходно је успоставити активности које би за циљ имале унапређење информисаности ромске популације путем друштвених мрежа, невладиних удружења као и огласних табли у насељима.

На основу рада на терену дошло се до закључка да постоји разлика између Рома у насељима Нови Бечеј и Ново Милошево. Тако се нпр. Роми у Новом Милошеву баве махом сакуљањем, прерадом и извозом перја. У Новом Милошеву постоје две регистроване фирме за овај посао. Међутим у последње време рад са перјем је у застоју због недовршене процедуре добијања извозничке дозволе. По властитим изјавама, Роми су заинтересовани за трговину перјем, сточарство и делом пољопривреду.

Проблем са запошљавањем Ромкиња (по изјавама чланова/ца радне групе) је у чињеници да 85% породица спада у категорију традиционалних односно да се жене рано удају и углавном су домаћице. И у овом делу постоје разлике између Рома у Новом Бечеју и Рома у Новом Милошеву. Тако у Новом Бечеју постоје: Роми, Роми српске националности и румунски Роми (говоре ромски и румунски). Румунски Роми су мање традиционални. У складу са тим бисмо као могућност приступању проблематике запошљавања Ромкиња имали две циљне групе: Ромкиње из традиционалних и Ромкиње из мање традиционалних породица и средина.

Општи циљ: Повећање конкурентности Рома на тржишту радне снаге

Циљ Повећати могућности за запошљавање Рома кроз програме преквалификације и доквалификације						
Мере активности и	Индикатори	Носиоци активности	Партнери	Временски оквир	Извори финансирања	
Обезбеђивање превоза за одрасле који похађају програме образовања	Број Рома и Ромкиња који похађају програме образовања за одрасле	Локална самоуправа	Средња школа Нови Бечеј	Период реализације ЛАП-а	Домаћи донатори	
Увођење појединих обука у Средњој школи у Новом Бечеју	Број новоуведених обука	Средња школа Нови Бечеј Локална самоуправа	НСЗЗ	Период реализације ЛАП-а	Домаћи донатори	
У оквиру годишњих ЛАПЗ - ова обезбеђивање додатних подстицајних мера за	Локални акциони план запошљавања општине Нови Бечеј	Локална самоуправа Локални савет за запошљавање општине Нови Бечеј	НСЗЗ	Период реализације ЛАП-а	Домаћи донатори	

запошљавање Рома/Ромкиња као једне од теже запошљивих категорија		Привредни савет општине Нови Бечеј			
Циљ Унапређење предузетништва код Рома					
Обуке у области покретања властитог бизниса и развоја пословног плана	Број Рома који је покренуо властити бизнис на годишњем нивоу Број Рома који су добили подстицајна средства	Канцеларија за локални економски развој општине Нови Бечеј Општина Нови Бечеј Национална служба за запошљавање	НВО	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Саветодавна и логистичка подршка у отварању МСП	Број Рома који су започели сопствени бизнис	Канцеларија за локални економски развој општине Нови Бечеј	НСЗЗ	Период реализације ЛАП-а	Домаћи донатори
Циљ Повећање незапослених Рома у програм јавних радова					
Увећати запосленост Рома на програму јавних радова	Број Рома укључених у програм јавних радова, обучених за различите послове	Локална самоуправа Локални савет за запошљавање НВО	НСЗЗ	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Циљ Повећање доступности информација о могућностима за запошљавање Рома и актуелним потребама тржишта					
Информативна кампања о различитим врстама услуга које пружају службе за запошљавања	Број активности и јавних акција Број учесника	НВО, Канцеларија за локални економски развој општине Нови Бечеј	Локална самоуправа НСЗЗ	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Сарадња/размена информација између ромских НВО-а и НСЗЗ		НВО, НСЗЗ	Локална самоуправа	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори

4. Социјална заштита

Област социјалне заштите је у процесу израде овог ЛАП-а имала карактеристично другачији статус. Наиме, учесници радних група су имали потешкоћа да препознају значајне информације, проблеме па тако и решења у овој области, а која би утицала на побољшање живота ромске популације. Ставови представника ромске заједнице у општини Нови Бечеј који су учествовали у раду радних група је да су питања социјалне заштите, поготово права на одређене мере социјалне заштите недовољно позната ромској популацији, односно да је степен информисаности низак.

Према подацима Центра за социјални рад општине Нови Бечеј, корисницима који немају услове да сами дођу до Центра и прикупе сву потребну документацију (нпр.стари) обезбеђена је помоћ током тог процеса. Додатно, на огласној табли ЦСР постоје истакнуте информације шта је потребно од докумената за остваривање одређене врсте помоћи. Једна од позитивних мера је и успешна сарадња Службе за катастар непокретности и Центра за социјални рад општине Нови Бечеј, а огледа се у чињеници да се за добијање доказа о имовини не наплаћује такса.

Циљ Утврђивање стања и потреба у области социјалне заштите код ромске популације						
циљ	мера	индикатор	Носиоци активности	Партнери	Временски оквир	Извори финансирања
	Спровођење истраживања о потребама Рома у области соц.заштите	Број Рома обухваћених истраживањем	НВО	Центар за социјални рад општине Нови Бечеј	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Циљ Повећање информисаности припадника ромске популације о могућностима за стицање права на социјалне сервисе и материјална средства						
	Информисање ромске популације о мерама и могућностима које имају у социјалној заштити	Број одржаних информативних састанака	НВО, Центар за социјални рад општине Нови Бечеј	Локална самоуправа Ромски координатор	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори

5. Услови становања,Роми у Србији

Стратегија за смањење сиромаштва је први национални документ који становање види у функцији смањења сиромаштва и као један од приоритета друштвеног развоја. Она посебно обухвата решавање стамбених питања Рома, избеглица и расељених лица, а рачуна на обезбеђивање мањих кредита и јефтених локација за етапну стамбену изградњу и успостављање дефинисаног власништва, развоја социјалног становања и уређења спонтано насталих насеља.

Закон о становању утврђује обавезу државе да „предузима мере за стварање повољних услова за стамбену изградњу и обезбеђује услове за решавање стамбених проблема социјално угрожених лица у складу са законом“. У овом Закону наводе се и угрожене категорије становништва чија се стамбена питања могу решавати средствима добијеним од продаје стамбеног фонда којим располажу општина, град, покрајина или република.

Идентификована проблематична подручја су:

- правно нерегулисан статус
 - недовољна опремљеност инфраструктуром
 - пренасељеност
 - веома лош стамбени фонд
 - сиромашно окружење и
 - удаљеност од основних друштвених садржаја и сервиса.

Поред тога, већина Рома не поседује одговарајућу документацију о власништву над својим објектима или земљиштем, што додатно компликује проблеме становања Рома. Један део њих живи у туђим објектима или на туђем земљишту, најчешће некадашњем „друштвеном“. Најтежа је стамбена ситуација Рома расељених са Косова и Метохије. Када се говори о условима становања већине Рома, треба имати у виду следеће:

• Узроци лоших стамбених услова морају се посматрати из перспективе свеопштег сиромаштва у коме они живе. Не ради се само о простом недостатку новца, него о сложеном проблему који обухвата општу ускраћеност, лоше образовање, слабе могућности запошљавања и неадекватан приступ социјалној и здравственој заштити.

• Квалитет животних услова у ромским насељима разликује се од региона до региона, али је уопштено нижи од услова у којима живи општа популација.

• За решавање проблема ромских насеља не могу се примењивати исте мере, јер су она различита по генези, величини, квалитету, положају, правном статусу и др.

• Треба правити јасну разлику између стандарда живота релативно малог броја Рома који су добро интегрисани у националну већину и оних Рома који то нису.

Економска, друштвена и политичка ситуација у Србији утичу и на државу и на целокупно становништво. Нерегулисан стамбени сектор, недовољно дефинисани стамбени стандарди, општа несташица станова у градовима, недостатак јефтиних станова на тржишту, а пре свега недовољна финансијска подршка и слаба политичка воља за решавање стамбених проблема најсиромашнијих слојева становништва ипак најтеже погађају Роме.

Услови становања - Роми у општини Нови Бечеј

Проблеми: у појединим деловима насељених места у општини стамбени објекти у којима живе Роми нису легализовани, немају струју, текућу воду и канализацију. У процесу легализације посебан проблем представља немогућност утврђивања власништва над парцелом или некретнином због непоседовања уговора или других доказа о власништву. У Шушању значајан проблем праве подземне воде као и непостојање уређене каналске мреже за одвођење атмосферских вода у појединим деловима општине. Основни циљ Локалног акционог плана је унапређење услова становања за ромске породице и у ромским насељима.

Овај циљ се остварује кроз специфичне циљеве, а то су:

• Укључивање неформалних ромских насеља у формални процес планирања са циљем да се прикључе формалном животу и функционисању урбане средине кроз регулисање имовинско-правног статуса објеката у ромским насељима.

• Унапређење услова живљења у насељима у којима живи ромска популација.

Главни циљ побољшања стамбених прилика треба да буде обезбеђивање легалног коришћења стана и поседа у свим аспектима, омогућавање здравог живота породице и појединаца, олакшање живота жена и деце, обезбеђивање адекватних услова за начин живота који је прихватљив Ромима, те неговање културе становања која је прихваћена у целини друштва.

Циљ Укључивање неформалних ромских насеља у урбанистичке планове кроз регулисање имовинско-правног статуса објеката у ромским насељима				
Мере	Индикатори	Носилац	Временски оквир	Извори финансирања
Израда урбанистичке документације за насеља која имају већ регулисан имовинско-правни статус као и за насеља за која треба да се регулише имовинско-правни статус Регулисање имовинско-правног статуса стамбених објеката која се налазе на	Стамбени објекти који се налазе на земљишту чији је корисник нека од државних институција Стамбени објекти на локацијама (парцелама) у приватном власништву	Општина са надлежним службама	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори

земљишту у државном власништву као и оних која се налазе на земљишту које је у приватном власништву				
Циљ Унапређење услова живљења у насељима у којима живи ромска популација				
Изградња и унапређење инфраструктурне мреже у насељима у којима живи ромско становништво—улице, водовод, електро-мрежа и др. до нивоа у коме се налази суседство	Израда урбанистичких планова за делове насељених места претежно насељених ромском популацијом (број насеља) Унапређени санитарни услови у насељима; насеља и куће повезани на основну инфраструктурну мрежу, путеви, канализација	Општина са надлежним службама	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори

6. Култура и информисање

Општина Нови Бечеј

Ромски језик се не изучава у школама, тако да није у употреби у области културе и медијима. Годинама се оснажују културно-уметничке, претежно фолклорне активности ромске организације Рромано ило – Шушањ Нови Бечеј која користи просторије Дома културе општине Нови Бечеј за своје активности. Рад организације је био у прекиду али је 2014. настављен. И поред тога, недовољна је видљивост културно уметничких активности Рома. На основу информација добијених од радне групе као највећа препрека постизању значајнијих резултата у области фолклора је чињеница да девојке у раном узрасту, већ око 14 године, престају са плесом због удаје, па је тешко осигурати континуитет ансамбла.

Информисање на језицима етничких заједница се реализује на локалном радију и то на мађарском језику, док нема програма на ромском језику. Како ће ове године ЈП Радио НБ бити приватизован предлог је да се приликом одабира понуђача као један од услова дефинише и реализација програма на језицима етничких заједница, мађарском и ромском.

Циљ Унапређење културе, информисања и активније учешће у раду цивилног сектора				
Мере	Индикатори	Носилац	Временски оквир	Извори финансирања
Повећање укључивања Рома и Ромкиња у рад локалних НВО као и подстицање њиховог организовања како у НВО тако и у друге облике удруживања	Број Рома и Ромкиња који-е су активни-е у раду НВО, број новооснованих ромских НВО, број реализованих активности	НВО	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори

	ромских НВО			
Повећање видљивости непрофесионалног стваралаштва Рома и Ромкиња кроз организацију и учешће у локалним манифестацијама као и путем медија	Број ромских културно уметничких удружења, број манифестација, број медијских објава о реализованим манифестацијама	НВО, КУД-ови, Дом културе општине Нови Бечеј	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори

7. Безбедност

(кориштено Истраживање грађана ромских махала посвећно мапирању безбедносних проблема ромске заједнице) податке обрадила проф.др.Валентина Соколовска

Сам појам безбедности подељен је на економску и здравствену сферу, сегмент животне средине, образовања, социјалне и политичке безбедности и у оквиру личних и колективних права. Основни проблем са којима се Роми суочавају и из којег произилази њихова несигурност, али и рањивост у погледу безбедности је незапосленост (59,1% испитаника то наводи) и сиромаштво које из незапослености проистиче. Укупно ова два проблема издваја 70,4% испитаника. Ако том броју додамо и оне који своју небезбедну ситуацију виде у немогућности да плате струју и грејање, тј. основне месечне обавезе, као и храну за себе и своју породицу, онда можемо да закључимо да је једини излаз који Роми виде у оквиру економске и здравствене заштите веће запошљавање.

Насиље у породици

Стопа раног брака међу општом популацијом у Србији веома је ниска. Према Анкети с вишеструким индикаторима, мање од 1% жена између 20 и 49 година старости се удало пре навршених 15 година, а 8% се удало пре 18. године. Отприлике једна од двадесет девојака узраста од 15 до 19 година се тренутно налази у венчаном или невенчаном браку (5%). Међутим, распрострањеност раног брака је много већа међу ромским становништвом у Србији. За велики број Ромкиња, прекид образовања, праћен недостатком могућности за запошљавање, води ка раном браку и раној трудноћи. Ова ситуација се одражава у стопи похађања основне школе међу девојчицама из ромских насеља. С обзиром да верују да њихове ћерке треба да се припреме за брачни живот и мајчинство, ромски родитељи често исписују девојчице из школе док су оне још веома младе (између 12 и 14 година).

Према Анкети с вишеструким индикаторима, чак 14% ромских девојчица узраста од 15 до 19 година се удало пре навршене 15. године, а један трећина је родила и прво дете пре свог 18. рођендана. Готово половина младих Ромкиња у старосној групи од 15 до 19 година је у венчаном или невенчаном браку (44%). Овај проценат варира у зависности од урбане (40%) и руралне (52%) средине, и у снажној је вези са нивоом образовања. У већини ромских породица, ниво женске аутономије је ограничен у многим аспектима – у образовању, запошљавању, породичним односима као и планирању породице. Српско друштво је у целини веома патријархално, и то је посебно изражено у ромским заједницама, што се види у ниском, подређеном положају ромских жена. Ромкиње улазе у процес биолошке репродукције веома рано и остају активне током читавог периода фертилитета. Младе удате Ромкиње се суочавају с дугим изазовом – насиљем у породици, и то не само од стране супруга, већ и од супругове породице. Ромске породице су често веома велике, са неколико генерација које деле исто домаћинство.

Циљ Едукација о механизмима заштите од родно заснованог насиља					
мере	индикатори	Носилац	Партнери	Временски	Извори

				оквир	финансирања
Организација предавања и едукативних радионица на тему родно заснованог насиља	Број полазника-ца радионица Број одржаних радионица	Центар за социјални рад општине Нови Бечеј, НВО	Локална самоуправа	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори
Организација јавних кампања и акција са циљем смањења насиља у ромским породицама	Број учесника јавних кампања и акција Број организованих кампања и акција	НВО	Центар за социјални рад општине Нови Бечеј	Период реализације ЛАП-а	Домаћи и страни донатори